

ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ συνεργασίας τῶν διαφόρων δυνάμεων τοῦ πνεύματος, ἐκδηλουμένων ἐν ταῖς ποικίλαις σφαίραις τῆς κοινωνίας, ὧν ἡ πολιτεία εἶνε ἡ εὐρυτάτη καὶ ἡ σπουδαιότατη. Ἐν τῇ συγχρόνῳ καθολικῇ συγχύσει τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ιδεῶν τολμηρὸν τὸ δεισχυρισθῆναι, ὅτι αὐτός ἢ ὁ ἄλλος κοινωνικὸς ἢ πολιτικὸς τύπος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡ πικράεικ ἢ τὸ καθολικὸν κατὰ πάσης κοινωνικῆς νόσου ἀλεξιφάρμακον. Ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη, μὴ δυναμένη ἀσφαλῶς νὰ ἔρῃσῃ ἐκ τοῦ προτέρου τὸν τρόπον τῆς ἰάσεως, δὲν δύναται ἢ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἐμπειρικὸν τῆς θεραπείας τρόπον, συνιστῶσα μόνοντὰ φάρμακα ἐλεῖνα, ἕτινα ἐκ τοῦ προτέρου ἀπεδείχθησαν τελεσφόρα· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐπιτυγχάνεται βεδικίως διὰ τῶν ἀπολύτων θεωριῶν, οὔτε διὰ τῆς κομματικῆς ἐμπαθείας, σκοτιζούσης τὴν διάνοιαν καὶ τὴν κρίσιν. Ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη, ἐπιστήμη τοῦ πνεύματος, ἀρχὴ ἀπόλυτος, ὁρίσεται ἅμα καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου—τῆς ἱστορίας· τότε δὲ μόνον αὕτη εἶνε ἀληθής, ὅταν κατορθώσῃ νὰ συμβιδάτῃ τὸν κόσμον τῆς ιδέας καὶ τὸν κόσμον τῆς ἱστορίας, τὸ πνεῦμα μετὰ τῆς πραγματικότητος, τὸ παρελθὸν μετὰ τοῦ παρόντος, ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἀποστολὴ τῆς ἱστορίας εἶνε ἡ ἀποκάλυψις τῆς ιδέας καὶ ἡ πραγμάτωσις αὐτῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὅ,περ κατ' ἐξοχὴν ἐπιτελεῖται διὰ τῆς καλλίτης πολιτείας, τότε μόνον ἀληθῶς τοικύτης, ὅπου αὕτη ἐκπροσωπεῖ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΣΤΙΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΙ

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἐν τῷ δημιουργικῷ αὐτῆς πυρετῷ, ἐξήγειρε τὰ τολμηρότατα ιδεώδη τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἡ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἐξεληθοῦσα νέα κοινωνία, ἐν ὑπερβιολούτῃ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἐκτιμήσει, ἐν τῇ ἀποθεώσει τοῦ λόγου, ὡς τοῦ δημιουργικοῦ πάσης τάξεως καὶ ἀρχῆς συμβόλου, ἤκιστα δειλιῶσα πρὸς τὰ παρεντιθέμενα ἱστορικὰ προσκόμματα, ἔσπευδε διὰ μιᾶς σκέψεως, διὰ μιᾶς ἀρχῆς νὰ καταστήσῃ τὴν νέαν αὐτῆς τάξιν. Οὕτω παρίστατο τὸ παράδοξον φαινόμενον κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ συνελεύσεως, ἀξιούσης ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐθνικὴν βούλησιν, συνείδησιν καὶ κυριαρχίαν, καὶ αὐτοβούλως ζητούσης νὰ μεταβάλλῃ, κατὰ τὰ ἐκαστοτε κρατοῦντα δόγματα, τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν συνείδησιν τῆς κοινωνίας· καὶ πρὸς ἐπίμετρον τοῦ παρεδόξου, τὸν αὐτὸν νομοθέτην, ὑπὸ

νέας ἀρχαίς ἐκάστοτε νομοθετοῦντα, κατὰ τὰς θεωρίας τῆς κρατουσῆς πολιτικῆς μερίδος. Ἡ ἐπικρατικὴ εἶχε νομοθετηθῆ οὐχὶ ὡς ἑκτακτος ἱστορικῆ ἀνάγκη, ἀλλ' ὡς πολιτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐζήτουν νὰ διοργανώσωσιν οἱ θεωρητικοὶ αὐτῆς καὶ οἱ ἀπόστολοι. Οὕτως ἐκ περιτροπῆς ἀνεδιβάζοντο ἐπὶ τοῦ ὀκρίσαντος τῆς δημοσίως λατρείας πάντα τὰ εἰδωλα τῶν πολιτικῶν ὀπτικιστῶν, πάντα τὰ νομοθετήματα ἀρχαίων καὶ νεωτέρων νομοθετῶν καὶ φιλοσόφων, ἀπὸ τῶν ἀμφιβόλων νομοθεσιῶν τοῦ Μίνως καὶ τοῦ Λυκούργου, μέχρι τῶν ὀνείρων τῆς «Κοινωνικῆς Συνθήκης», χωρὶς νὰ δύνανται νὰ κορέσωσι τὴν πρῶτῳ δὴ δίψαν ὑπερνευρικῶν ὀμμάτων, ἐπιζητουμένων νεωτερισμῶν, καὶ μεταβολῆς χάριν νεωτερισμῶν, ἡμιστὰ δ' ἀποδιδουμένων εἰς τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας καὶ τὰ συμπερόντα τῆς κοινωνίας. Ὁ Μεταρρυθτικὸς Φίχτης ἠξίου δι' ἑνὸς ἀρηρημένου συλλογισμοῦ νὰ δημιουργήσῃ τὸν θεὸν καὶ νὰ παρκαγγῆ ἐκ τοῦ μηδενὸς τὸν κόσμον· καὶ ἡ γαλλικὴ ἐπικρατικὴ, ἐπίσης τολμηρὰ, ὡς ὁ μεταφυτικὸς τῆς Γερμανίας, ἐζήτει δι' ἑνὸς δόγματος, διὰ τοῦ συλλογισμοῦ μόνον, νὰ συνθέσῃ ἐκ νέου τὴν κοινωνίαν ὀρηκτικῆ ὀμολογίᾳ, πολιτικῆ συντάγματι, νομικοῖς κώδικεσι, πᾶν ἠθικὸν δόγμα καὶ πᾶσα ἰδέα παρήρχοντο ἀδικλείπτως ὑπὸ τὴν παγετώδη πνοὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ δειμόνος, ἀκορέττου νεωτερισμῶν, κατατρέφοντος σήμερον ὅ,τι χθὲς ἐλάτρευε καὶ ἐθεοποιεῖ. Ἐντεῦθεν ἡ πνευματικὴ ἀττικὴ τῆς ἐπικρατικῆς, ἡ δημιουργικὴ ἀνεκτικότητα αὐτῆς περὶ τὴν σύνθεσιν ὀριστικῆς καὶ βιωσίμου πολιτικῆς κοινωνίας, ὀδηγήσασα ἐπὶ τέλους εἰς τὴν δικτατορίαν καὶ εἰς τὴν ἐν τισιν ἐπάνοδον τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἐπικρατικοῦ τούτου κυκλώματος συνελήφθησαν καὶ διετυπώθησαν αἱ τολμηρόταται θεωρίαι περὶ τῶν θεμελιωδιστάτων θεσμῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας· ἡ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἑκτου αἰῶνος ἀρξασμένη ἐργασίᾳ διὰ τῆς Οὐτοπίας τοῦ Θωμᾶ Μώρου πρὸς κοινωνικὴν ἀναδιοργάνωσιν ἐπὶ νέων καὶ εὐρυτέρων βάσεων, ἐλάμβανεν ἤδη πρακτικώτεραν ὄθησιν διὰ τῆς ἐπικρατικῆς, ἧτις ὄθησις ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς σήμερον, σαλεύουσα καὶ ἀνησυχοῦσα τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν.

Ἡ Οὐτοπία τοῦ Μώρου, ἡ *Utopia* τοῦ Καμπανέλλα καὶ αἱ λοιπαὶ αὐτῶν ἀπομιμήσεις ὑπὸ ἀνώδυνον μυθιστορικὸν τύπον παρασταθεῖται, *pra desideria* μᾶλλον τολμηρῶν πνευμάτων, ἢ δυνατὰ πραγματικότητες, παρήλθον ἀπαρκήρητοι, οὐδεμίαν ἐξασκήσασα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κοινωνίας, ἀνεκάνου ἔτι νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ τοιαῦτα κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ τολμήματα· ἀλλ' ἤδη, διὰ τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς αὐτῆς προαγωγῆς, ἤρξατο αὕτη συγκινουμένη καὶ παρέχουσα τὴν προσήκουσαν σημασίαν εἰς πᾶσαν νέαν κραυγὴν καὶ ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ καθεστῶτος, ἐκπεμπομένην ὑπὸ παντὸς αὐτοκλήτου μεταρρυθμιστοῦ, προταίνοντος νὰ διοργανώσῃ ἐπὶ ἰδιορρυθμίων βάσεων τὴν κοινωνίαν.

ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τούτους παρέστησαν ἅπαντες οἱ μεταρρυθμισταὶ ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἐστίᾳ τῆς ἐπαναστάσεως Γαλλίᾳ, ἀρνούμενοι τοὺς θεμελιωδεστέρους θεσμοὺς τῆς κοινωνίας, τὸν γάμον, τὴν ἰδιοκτησίαν ἐν πολιτικοῖς συγγράμματι καὶ ἐπαναλαμβάνοντες τὰ ποιητικὰ ἰδεώδη τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Οὐτοπίας. Ὁ Μαβλῆς, ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ περὶ «Νομοθεσίας, ἢ περὶ ἀρχῶν τῶν νόμων», ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας, διακηρύττει ὅτι ἡ ἀνισότης τῆς περιουσίας ἀποσυνθέτει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀλλοιοῖ τὰ φυσικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα, τοῦναντίον δὲ ἡ ἰσότης παράγει πάντα τὰ ἀγαθὰ, καθὼς συνενοῦσα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους· ἐπικαλούμενος δὲ τὴν αὐθεντείαν τοῦ Πλάτωνος, λέγει ὅτι ἐκ τῆς πάλῃς τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν προέρχονται αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ αἱ ἐπαναστάσεις, διασπῶσαι τὴν πολιτείαν καὶ ἐπιφέρουσαι τὴν κατκλιτροφὴν αὐτῆς. Κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος, ὕμνητοῦ τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας, ὁ Μαβλῆς θαυμάζει τὴν ἐν Παρυουάκῃ κοινωνικὴν τῶν Ἰητουίτων πολιτείαν, ἐν ᾗ ἡ κυβέρνησις, καθολικῆ οὖσα ἰδιοκτητῆς, διαμοιράζει εἰς τοὺς ἰδιώτας πάντα τὰ αὐτοῖς ἀναγκαῖα, καὶ ἐπικρίνει τὴν θεωρίαν ἐκείνων, ὅτινες ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ ἰδιοκτησίς ἐξεγείρει τὸν ἄνθρωπον πρὸς ἐργασίαν, ἐνῶ τοῦναντίον αὕτη καθιεροῖ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Παραλλήλως πρὸς τὸν Μαβλῆν βαίνων ἕτερος μεταρρυθμιστής, ὁ Μορέλλης, ἐν τῷ «Κώδικι τῆς Φύσεως», ἀνεγράφει ἐν τρισὶν ἀρθροῖς τὸν νέον τῆς κοινωνίας κώδικα, ἐν ᾧ συνοψίζεται ἅπασα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τοῦ συγχρόνου κοινωνισμοῦ ἡ διδασκαλία:

«Οὐδὲν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς, οὔτε ὡς ἰδιοκτησία εἰς τινὰ, ἢ τὰ πράγματα, ὧν θέλει ποιήσει σύγχρονον χρῆσιν, εἴτε διὰ τὰς ἀνάγκας του, εἴτε διὰ τὰς τέρψεις του, εἴτε διὰ τὴν καθημερινὴν αὐτοῦ ἐργασίαν.

«Ἐκαστος εἶνε δημόσιος ἄνθρωπος, τρεφόμενος καὶ συντηρούμενος δαπάναις τοῦ δημοσίου.

«Ἐκαστος πολίτης συνεισφέρει τὸ καθ' ἑαυτὸν πρὸς δημοσίαν ὠφέλειαν, κατὰ τὰς δυνάμεις, τὴν ἰκανότητα αὐτοῦ καὶ τὴν ἡλικίαν, ἐπὶ τούτου δὲ θεὰ κανονισθῶσι τὰ καθήκοντά του, συνωδὰ τοῖς δικνεμητικοῖς νόμοις».

Ἄλλ' ὁ δὸς τὴν ζωηροτέραν ὄθησιν εἰς τὸν νεώτερον κοινωνισμόν, τὸν ἀπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἶνε ὁ Ρουσσώ. Διατυπῶν κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πολιτικῇ ἐπιστήμῃ διὰ τῆς ἀπαραμίλλου διλεκτικῆς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσότητος, ὡς θεμελιώδους ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀρχῆς, κατεδίκαζεν ἀμετατρέπτως τὴν ἰδιοκτησίαν, ὡς ἀρνησιν τῆς ἰσότητος. Καὶ ἐν τῇ «Κοινωνικῇ Συνθήκῃ», καὶ ἐν τῇ «Ἀρχῇ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀνισότητος» ἐπολέμησε μετὰ πολλοῦ ζήλου τὴν βᾶσιν τῆς ἰδιοκτησίας

ἡ κοινωνικὴ κατάστασις δὲν εἶνε συμφέρουσα τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ὁπόταν ἅπαντες κέκτηνται τι, οὐδεὶς δ' αὐτῶν ἔχει τι τὸ ὑπερβάλλον· ὁ ἀνθρώπος διεκδικεῖ φυσικὸν δικαίωμα ἐπὶ παντὸς ἀναγκαιοῦντος αὐτοῦ. Διὰ τῶν ἀρχῶν τούτων ἐνεκκινήζετο ἡ νέα θεωρία τῆς ιδιοκτησίας, ἣτις προΐούσης τῆς ἐπαναστάσεως, ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην μείζονα ἐπίτασιν. Οὕτω μετ' ὀλίγον ὁ *Brisso de Barville*, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Recherches philosophiques sur le droit de propriété et le vol*, πρὸ τοῦ *Proudhon* ἀπεκάλει τὴν ιδιοκτησίαν κλοπὴν καὶ ἐδικαιολογεῖ τὴν τελευταίαν ταύτην διὰ τῆς ἀκολουθοῦσας διαλεκτικῆς: «αἰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων νομοδιδασκάλων καὶ δημοσιολόγων διδασθεῖσαι πλάναι μὲ παρεκίνησαν ν' ἀνερευνήσω τὴν ἀρχὴν τῆς ιδιοκτησίας· ἐπέισθην δ' ἐκ τῶν ἐρευνῶν μου, ὅτι μέχρι τοῦδε ἔσχον ψευδεῖς ἰδέαι, περὶ τῆς φυσικῆς ιδιοκτησίας· ὅτι ἡ ἀστικὴ ιδιοκτησία ἦτο πολεμία αὐτῇ· ὅτι ἡ κλοπὴ, προσβάλλουσα τὴν τελευταίαν ταύτην, δὲν πρέπει νὰ τιμωρῆται, ὅταν προέρχεται ἐκ φυσικῆς ἀνάγκης· ἡ δὲ περὶ τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἡμετέρα νομοθεσία πρέπει νὰ καταστῇ ἀνθρωπινωτέρα.» Ἄν παρακολουθῶ ἐν ἀπάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου, τὸ ἔποισον, συνοψίζον τὴν τελευταίαν λέξιν τοῦ ὕλισμοῦ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, τοσοῦτον συνετέλει εἰς τὴν κατὰ τῆς ιδιοκτησίας σταυροφορίαν τῶν παντοίων ἀνατροπέων τῆς κοινωνικῆς τάξεως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ὅπως ἅπαντα σχεδὸν τὰ οὐσιωδέστατα κοινωνικὰ καθεστῶτα, ἤλθε στιγμή, καθ' ἣν καὶ ἡ ιδιοκτησία ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς δημοσίας συζητήσεως, καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ διεκφυγῇ τὸν κατ' αὐτῆς ἐπαπειλούμενον κίνδυνον τῆς καταργήσεως, χάρις καὶ τοῦτο εἰς τὴν εὐγλωττίαν τοῦ Βερνιῶ· αἱ ιδιοκτησία, κατέληγε λέγων ὁ εὐγλωττος ρήτωρ, εἶνε τὸ πρῶτον ἀντικείμενον τῆς κοινωνικῆς ἐνότητος· ἀναῦτη δὲν ἐμπνέει τὸν σεβασμὸν, ἢ ἐλευθερίαν ἐκλείπει· ἡ βιομηχανία καθίσταται ὑποτελής εἰς τὴν μωρίαν, ἢ ἐνεργητικότης εἰς τὴν ἀργίαν, ἢ οἰκονομία εἰς τὴν σπατάλην· ἡ δὲ τριπλῆ τυραννία τῆς ἀγνοίας, τῆς δκνηρίας καὶ τῆς ἀκολασίας θριαμβεύει κατὰ τῆς φιλοπονίας, τῆς νοημοσύνης] καὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ἀνθρώπων.» Οὕτως ἡ ιδιοκτησία ἀντέστη κατὰ τῶν πειρασμῶν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀποτυχούσης καὶ τῆς συνωμοτικῆς κατ' αὐτῆς ἀποπειρας τῶν περὶ τὸν Γράκχον *Baboeuf* φίλων τῆς ἰσότητος.

Ταῦτα ἦσαν τὰ προοίμια τοῦ κοινωνισμοῦ, ὅστις μεθ' ὅλας τὰς κατ' αὐτοῦ ἀντενεργείας, τοσοῦτον ἐμελλε νὰ πρωταγωνιστήσῃ ἐν τῇ νεωτέρῃ Εὐρώπῃ καὶ ν' ἀπασχολήσῃ τοσαῦτα πνεύματα, πλέον δὲ ἢ ἀπαξ νὰ σαλεύτῃ αὐτὰς τὰς βάσεις τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, χωρὶς νὰ πύσῃ μέχρι τῆς σήμερον παριστάμενος ὑπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ ὡς ἡ μέλ-
λουσα κοινωνικὴ πανάκεια καὶ ἠθικὴ κάθαρσις τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ πρώτη κοινωνιστικῆς μεταρρυθμίσεως ἀπόπειρα ἐγένετο ἐν Ἀγγλίᾳ κατ' αὐτοῦ τοῦ χρόνου τῆς ἐκκαταστάσεως διὰ τοῦ Ριχάρδου Ὀβεν. Ἡ «Κοινωνικὴ Συνθήκη» ἐπέδρασε κατ' ἐξοχὴν ἐπ' αὐτοῦ, ὁλόκληροι δ' αὐτῆς σελίδες ὑπάρχουσιν ἐγκατεσπαρμέναι ἐν τοῖς συγγράμμασί του. Κατὰ τὸν Ὀβεν, ὁ ἄνθρωπος γεννώμενος, οὔτ' ἀγαθὸς εἶνε, οὔτε κακός· ὁ δὲ χαρακτὴρ ἐκάστου ἀνθρώπου εἶνε τὸ παραγόμενον τοῦ συνόλου ὀργανισμοῦ του καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδρῶσῶν περιστάσεων. Ἐντεῦθεν συμπερρίνομεν, ὅτι δὲν ὑπέχει εὐθύνας ἐπὶ ταῖς λόγους αὐτοῦ ἢ ταῖς πράξεις, εἰς ἃς ἀναγκάζεται ἀκατασχέτως. Οὕτω πᾶσα ποινὴ θὰ ἦτο ἀδικωτάτη· πᾶν ἀμάρτημα εἶνε ἀκουσίχ πλάνη, ψυχικὴ νόσος, ἀπειτούσα ἴασις καὶ οὐχὶ τιμωρίαν· ἡ ἀρετὴ ἀπορρέει ἐπίσης ἐξ ἐσωτερικῆς πεποιθήσεως, τούτου δὲ ἐνεκα πᾶσα ποινὴ καὶ πᾶσα ἀμοιβὴ πρέπει νὰ καταργηθῇ, μηδενὸς λόγου τῆς χρήσεως αὐτῶν ὕφισταμένου.

Ἡ κοινωνικότης, ἡ ἀλληλεγγύη, ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ τάσις πρὸς τὸ εἰδέναι εἶνε οὐτιώδη συστατικὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὧν πρέπει νὰ βασίζηται πᾶσα ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀληθὴς θρησκευτικὴ εἶνε ἡ εὐγνωμοσύνη, ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη, ἡ τάσις πρὸς τὴν τελειότητα· ἐντεῦθεν ἔπεται ἡ ἀπόλυτος θρησκευτικὴ ἀνοχὴ, μηδεμίαν ὕφισταμένης θρησκευτικῆς διακρίσεως. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμόν, οὗτος βασίζεται ἐπὶ διπλῆς βάσεως, τῆς ἐργασίας, κατὰ τὰς ἠθικὰς καὶ φυσικὰς ἐκάστου δυνάμεις, καὶ ἐπὶ τῆς κοινότητος παντὸς κέρδους καὶ πᾶσης κτήσεως· πρὸς τοῦτο προτείνει ὁ μεταρρυθμιστὴς τὴν εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς φυσικῆς οἰκογενείας δι' ἑτέρας τεχνητῆς, ἀποτελουμένης ἐκ 1200 μελῶν καὶ κοινὰς ἐχούσης τὰς κτήσεις· ἡ ἐξάταξις τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων πρέπει νὰ βαίνη παράλληλως, ἡ δὲ γεωργία νὰ συνδέηται μετὰ τῆς βιομηχανίας· μηδεμίαν ὕφισταμένης διακρίσιν τῆς οἰκογενείας, ἔπεται ὅτι καὶ ἡ ἰδιοκτησία μένει ἐνιαία· τὰ τέκνα ἀνατρέφονται ἐν τελείᾳ ἰσότητι, ὅπως τέλειοι κατατῶνιν ἐργάται, μηδὲν δὲ γινώσκουσιν ἐπέκειντα τοῦ δέοντος· ἡ ἀνατροφὴ, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ δεκάτου, λήγει εἰς τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος, ὅποτε ἀρχεται ἡ τελευταία τάξις τοῦ ἐργάτου, προβαίνοντος βαθμηδὸν εἰς τὰς ἀνωτέρας κλίμακας, καθ' ὅσον ἀναπτύσσεται καὶ τελειοποιεῖται. Τοιοῦτον, κατὰ πλατωνικὰς ἀναμνήσεις, τὸ κοινωνικὸν σύστημα τοῦ Ὀβεν, τὸ ὁποῖον ἀπεκάλεσε καὶ ὀρθολογικόν, διετύπωσε δὲ διὰ τοῦ ἐπομένου προγράμματος, τοῦ ὁποῖου δίδοται ὡδε ἡ δυνατὴ περίληψις.

Μέχρι τῆς σήμερον ἡ κοινωνία ἀνήγε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς πρωτόγονόν τινα, χονδροειδῆ καὶ ἐλλιπῆ ἐμπειρικός καταστάσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. ταύτην δὲ τὴν κατάστασιν ἀποδεικνύει ἀκαταμαχῆτως ἡ ἱστορικὴ τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς, μακρὰ σειρὰ πολέμων, σφαγῶν, ἐρημώσεων, ἀτελευτήτων διακρίσεων, ἧς εἰς δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἡ ἀλογος περίοδος

τοῦ ἀνθρώπου βίου, καθ' ἣν ἕκαστος ἐπέλασσε κατὰ πάντων καὶ πάντες καθ' ἑκάστου, ὑπέθεν ἀπέρρεον ἐλαχίστη εὐδαιμονία καὶ πολλή ἀθλιότης· ἀπὸ τῆς αὐτῆς δὲ καταστάσεως ἀπορρέουσιν οἱ θεσμοὶ, οἱ διέποντες μέχρι τῆς σήμερον τὴν κοινωνίαν.

Ἐναντὶ τοῦ συστήματος τούτου βελτίαις ἀγνοίαις, καθιστῶντος τὸν ἄνθρωπον ἐκ παιδικῆς ἡλικίας περὶ λόγον ὄν, ἀτυχεπὲς καὶ ἀνίκανον νὰ κρίνη τὰς πλάναις του, προτείνεται ἕτερον, βελτιζόμενον ἐπὶ τῶν φυτικῶν νόμων καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν, τῶν ἀπορρευουσῶν ἐξ ἀμεταβλήτων γεγονότων, σύστημα, κατ' ἃ ἐγκινεῖται ἡ ἀλληλοβοήθεια, συντελοῦσα εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς εὐημερίας καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀθλιότητος. Τὸ σύστημα τοῦτο, δημιουργήσον νέον πνεῦμα καὶ νέαν βούλησιν ἐν τῷ ἄνθρωπῳ πῶς γένει, ἀναγκασίως ὅχι καταστήσῃ ἕκαστον συνεπῆ, λογικόν, ὑγιῆ τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγωγὴν· τὸ σύστημα τοῦτο θ' ἀποκκλύψῃ τὴν παρελθούσα ἢ καὶ παρούσα κατάστασιν τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς, τὴν μωρίαν τῶν ἡμετέρων θεσμῶν, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ταχέως αὐτῶν μεταβολῆς ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν ἡμετέραν φύσιν· οὕτως ἡ ἀνθρωπίνη ἀγνοία θὰ λάβῃ τέλος, αἱ πρόοδοι τῆς κοινωνικῆς θητείας θὰ σταματήσωσι, πᾶσα δὲ διαίρεσις θὰ ἐλείπη, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἐπὶ τῆς γῆς περισσοτέρα εὐεξία, εὐτυχία, ἠθικότης, μὴ κατορθωθείσα, ἀπὸ αἰώνων ἤδη, διὰ τοῦ παλαιοῦ συστήματος.

Κατὰ τὸ νέον τοῦτο σύστημα, τοσοῦτον διάφορον τοῦ παλαιοῦ καὶ κατὰ θεωρίαν καὶ κατὰ πράξιν, ὅχι ἐπιτευχθῶσιν αἱ ριζικαὶ μεταρρυθμίσεις ἡσύχως, βαθμικίως, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοικύτης τάξεως, ὥστε οὐδεὶς θὰ ζημιωθῇ κατ' ἐλάχιστον εἰς τὰ ἠθικὰ καὶ ὕλικα αὐτοῦ συμφέροντα, ἀλλ' ἕκαστος θὰ ἐκανοποιηθῇ ἐπικρατῶς ἐν πάσῃ χώρῃ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἀμρότερα τὰ συστήματα ταῦτα εἶνε τελείως διακεκριμένα, προφανές ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπέλθῃ συγχώνευσις μεταξὺ αὐτῶν, καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν περίοδον, καθ' ἣν τὸ ἐν θέλει ἀπορροφηθῇ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου· ἀλλὰ τὸ νέον ἠθικὸν σύστημα δὲν δύναται νὰ ἐπεμβῇ ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἀνηθικῷ, ἢ διὰ νὰ ἐπενέγκῃ τὴν πλήρη καὶ εἰρηνικὴν αὐτοῦ καταστροφὴν. Εἶνε δὲ προφανές ἤδη, κατὰ τὴν κατάπληξιν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες πιστεύουσιν ὅτι ἔχουσιν ὕλικόν συμφέρον πρὸς συντήρησιν τῆς ἀρχαίας τῶν πραγμάτων τάξεως, ὅτι τελείως ἤχησε τῆς μεταβολῆς ἡ ὥρα, προκαλεῖται δὲ ἡ προσοχὴ τῶν λαῶν, χάριν τῆς εὐτυχίας αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος, ἐνδιακρόνοντο, τοὺς τε ζῶντας καὶ τοὺς ζήτοντας.

Οἱ νέοι οὗτοι θεσμοὶ εἶνε τοσοῦτον ἑκτεκτοι ἐν τοῖς συνδυασμοῖς αὐτῶν, ὥστε ἐξαιτρελίξουσιν εἰς ἀπασαν τὴν ἀνθρωπίνην φυλὴν ἕκατοντάκις μείζονα πλεονεκτήματα ἐκείνων, ἅτινα τὸ ἀρχαῖον σύστημα ἤδη ἤθη ποτὲ νὰ περῆσιν εἰς ἕνα ἄτομον. Τὰ δὲ σχέδια ταῦτα, ἀνήκουστα

τέως, οἱ συνδυασμοὶ οὗτοι, οἱ ὀφείλοντες ν' ἀποτελέσωσι τὸν νέον ἠθικὸν κόσμον καὶ νὰ περᾶσθωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὀρθολογικὸν χαρακτήρα εἶνε ἔτοιμοι νὰ ὑποστῶσι τὴν ἔρευναν τῶν σοφωτάτων, τῶν πρακτικωτάτων τῶν ἐμπειροτάτων ἀνθρώπων ἐν τοῖς τέσσαρσιν οὐσιώδεσι κλάδοις τοῦ βίου, τῆς παραγωγῆς, τῆς διανομῆς, τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου, χαρακτήρος, ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοπικῆς καὶ καθολικῆς κυβερνήσεως¹.

Ἐνῶ ὁ Ὄββεν προσεπάθει διὰ τῶν εὐαρίθμων ὁμοφρόνων του, πότε ἐν Εὐρώπῃ καὶ πότε ἐν Ἀμερικῇ, νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεταρρυθμιστικὰ αὐτοῦ ἰδεώδη, αἱ κοινωνικαὶ διδασκαλικαὶ προσέκτων μεζόν κῦρος ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατικῶν θουελλῶν σκλευομένη ἔτι γαλλικῇ κοινωνίᾳ.

Ὁ Κοινωνισμὸς, ἀποτυχὼν νὰ ἐπιρατήσῃ διὰ τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς, προσελάμβανεν ἤδη ἐπιστημονικώτερον τύπον, ζητῶν τὸν θρίαμβον αὐτοῦ ἐντῷ εἰρηνικῷ προσηλυτισμῷ τῶν πνευμάτων. Οὕτως ἐπιφαίνεται, ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ πολυθρύλλητος δούξ Σαίν-Σίμων. Γόνος παλαιότητος οἰκογενείας, λαδὼν μέρος εἰς πολλὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλ' ἀποτυχὼν, ἠθέλησε νὰ σβέσῃ τὴν μεταρρυθμιστικὴν αὐτοῦ διψῆν, ἀναδιοργκνῶν ἐκ θεμελίων τὴν κοινωνίαν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ νέου καθεστώτος, τοῦ ἐγκαινισθέντος ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἱστορίᾳ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως. «Σκοπὸς τοῦ βίου μου, ἔγραψέ ποτε εἰς τὸν Βκ σιγκτῶνα, εἶνε ἡ μελέτη τῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος καὶ ἡ ἐργασία κατόπιν πρὸς τελειοποίησιν τοῦ πολιτισμοῦ.» Ὁ περᾶδοξος αὐτοῦ χαρακτήρ, ἡ πίστις, μεθ' ἧς προσῆλθεν εἰς τὴν δικάδοσιν τῶν ἰδεῶν του, συνετέλεσαν ἐξόχως εἰς τὴν πρόκλησιν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων ἐν τοῖς ἐπαναστατικοῖς ἐκείνοισι καιροῖς, καθ' οὓς τὸ δημόσιον πνεῦμα ἐν Γαλλίᾳ ἀκόρεστον ἐπέζητει νέου θεοῦ καὶ νέου ἰδεώδη. Μετὰ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Χριστὸν ἐκηρύχθη ὑπὸ ἐνθουσιῶντων προσηλύτων ὁ τρίτος τοῦ ἀνθρώπινου γένους προφήτης καὶ νομοθέτης, εἰς ὃν ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τῶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν τῆς ἐπαναστάσεως τὸν νέον τῆς ἀνθρωπότητος δεκάλογον, ὡς ἀπεκάλυψεν αὐτὸν ἄλλοτε εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ τοῦ Σινᾶ καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ἦτο τὸ προνομιούχον ἐκεῖνο συνθετικὸν πνεῦμα, τὸ προωρισμένον νὰ ἐγκαινίσῃ νέαν δημιουργικὴν ἀρχὴν καὶ νέαν τάξιν πραγμάτων ἐν τῷ βίῳ τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας. Ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἀποκαλυπτικῆς ἐνθεομανίας τὸ πρόβλημα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς κοινωνίας² καὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐλύετο ἤδη διὰ τῆς νέας ἰδέας, τῆς ἀποκαλυπτομένης εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τοῦ Σαίν-Σίμωνος.

*Est aliquid delirio in omni magno ingenio*³. Ἐν τῷ χαρακτήρῃ

¹ Ἴδε R e y b a u d, Etudes sur les Réformateurs.

² Ὑπάρχει τι παραφροσύνης ἐν παντὶ μεγάλῳ πνεύματι (Boerhaave).

τοῦ μεταρρυθμιστοῦ τούτου συνκντῆται παραδόξως· ἡ μεγαλοφυΐα, ἀλλὰ καὶ τὴ ἀπλότη, ἤκιστα ἀφισταμένη τοῦ γελοίου. Ὁ Σαιν-Σίμων ἀπεκάλυψε πολλὰς ἀληθείας, ἀγνώστους ἔτι ἢ μὴ καταληπτὰς, τῆ εὐρωπαϊκῆ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ μετὰ τσαύτης παραδοξολογίας, ὥστε ἐνῶ παρὰ τοῖς θερμοῖς αὐτοῦ προσηλύτοις, ὧν πλείστοι κατέσχον βραδύτερον ἔξοχον θέσιν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι, ἀπήλασεν ἀπολύτου κύρους, τὸ πλεῖστον τῆς συγχρόνου γαλλικῆς κοινωνίας ἐχαρακτήρισεν αὐτὸν οὐδὲν ἕτερον ἢ παραληροῦντα θεόληπτον, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν πνευματικοῦ πυρετοῦ μάτην ὄνειροπολοῦντα τὴν ἀνακάλυψιν ἀγνώστου κόσμου καὶ τὴν δημιουργίαν νέας κοινωνικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν φοβερωτάτων καταστροφῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐπὶ τῶν ἐρείπιων καταστραφέντος κοινωνικοῦ κόσμου ἰστάμενος ὁ Σαιν-Σίμων, ἀνιθάνεται τὴν ἀνάγκην νέας κοινωνικῆς διοργανώσεως, ἀναποφεύκτου διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Μὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἔγραψεν εἰς τοῦ συγχρόνου του σοφοῦς: «ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος μέχρι τῆς σήμερον ὁ συνενῶν τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη σύνδεσμος καὶ θέτων χαλινὸν εἰς τὴν φιλοδοξίαν τῶν λαῶν καὶ τῶν βασιλείων, ἐξησθέντην ἀλληλοδιαδόχως, σήμερον δὲ τελέως κατεστράφη· οὕτω καθολικὸς πόλεμος, φοβερὸς πόλεμος, ἀναγγελλόμενος ὡσεὶ μέλλον νὰ καταβρώσῃ ἀπαντα τὸν πληθυσμὸν τῆς Εὐρώπης, ὑφίσταται ἤδη ἀπὸ εἰκοσαετίας, θερίσας ποῖλα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Μόνοι σεῖς δύνασθε νὰ ἐπανοργανώσητε τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν. Ὁ χρόνος ἐπείγει, τὸ αἷμα ρεεῖ· σπεύσατε νὰ ἐκφρασθῆτε ».

Μέχρις αὐτοῦ ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία παρίστησι τὴν εἰκόνα δύο στρατοπέδων ἀνταγωνιζομένων, τοῦ μὲν ἐκπροσωποῦντος τὸν διπλοῦν θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν ὀργανισμὸν τοῦ μέσου αἰῶνος, τοῦ δὲ τὰς Νέας Ἰδέας· ἀλλ' ἐν μέσῳ τοῦ σφοδροῦ τούτου ἀνταγωνισμοῦ ὁ Σαιν-Σίμων ἔρχεται κομίζων τὴν εἰρήνην, μηδὲν ἀναγνωρίζων εἰς τὴν πεπολιτισμένην ἀνθρωπότητα φυτικὸν δίκαιον, κατὰδικάζον αὐτὴν νὰ σπαράσσῃ τὰ στήθη της, ἀντὶ δὲ τῆς δικαίσεως καὶ τῆς ἀναρχίας ὑποδεικνύων αὐτῇ τὴν εἰκόνα τῆς παγκοσμίου ἐνότητος.

Ἡ ἀνθρωπότης εἶνε περιληπτικὸν (collectif) ὄν, ἀναπτυσσόμενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὡς εἷς μόνος ἀνὴρ ἐν τῇ διαδοχῇ τῆς ἡλικίας. Τὸ δ' αὐτοῦτο ἠυξήσεν, ὑπεῖχον εἰς τὸν τῆς ἀναπτύξεως φυσιολογικὸν αὐτοῦ νόμον· Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνθρωπότητος διηνεκὲς ἐπεκράτει μῦθος μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν, τῶν πόλεων, τῶν ἐθνῶν. Ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἔχει δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ πάντων τῶν περὶ ἑαυτόν· ἐν τῷ βωμῷ προσφέρει αἱμοσταγῆ θυσίαν, διὰ νὰ καταστήσῃ εὖνουν τὴν θεότητα· ἐξέρχεται τοῦ οἴκου καθωπλισμένος, γινώσκων ὅτι εἰς ἕκαστον βῆμα θὰ συναντήσῃ καὶ ἕνα ἐχθρόν· ἀλλ' ἐν τούτοις βαθμηδὸν τὰ αἰσθήματα

του καθίστανται ἥττον ἄγρια· δὲν θυσιάζει τὸν αἰχμάλωτον, ἀλλὰ καθιστᾷ αὐτὸν δοῦλον· βραδύτερον δὲ, ὅποτε ὁ τραχὺς οὗτος νόμος τοῦ νικητοῦ μετριάζεται, θεμελιούται ἡ δουλοπαροικία (serfage) ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα θρησκείας, διδασκούσης τὴν ἀνθρωπίνην ἀδελφότητα· σήμερον ὁ ἄνθρωπος ἀπεχθάνεται τὸ αἷμα ὃ, περ ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἡδονὴ δι' αὐτόν· τὰ ἐθνικὰ μίσση ἐκλείπουσιν ὁσημέραι καὶ οἱ λαοὶ, ἔτοιμοι ν' ἀποτελέσωσι τελείων καὶ ὀριστικὴν συμμαχίαν, παρουσιάζουσιν ἡμῖν τὸ ὠραῖον θέαμα τῆς ἀνθρωπότητος, ρεπούσης πρὸς τὴν παγκόσμιον ἐνότητα. Ὁ νόμος τῆς τελειότητος ταύτης εἶνε ἀπόλυτος, μηδεμίαν ἐπιδεχόμενος ἀντίρρησην· εἶνε ὄρος τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἡμετέρου εἴδους, οὕτως ὥστε ὁσάκις λαὸς τις, τεθειμένος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἀνθρωπότητος, καθίσταται στάσιμος, τὰ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ εὕρισκόμενα σπέρματα τῆς προόδου μεταφέρονται ἀλλαχοῦ, εἰς ἄλλο ἔδαφος, ἐνθα δύνανται ν' ἀναπτυχθῶσιν· ὁ δὲ τέως ἡγεμὼν ἐν τῷ πολιτισμῷ λαός, ἀποστάτης τοῦ ἀνθρωπίνου νόμου, ἐκμηδενίζεται ὑπὸ τὸ βάρος ἱστορικοῦ ἀναθέματος· ἡ παράδοσις τῆς προόδου οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως· ἔθ' ὃν πολιτισμὸς ὤφθη πολλάκις μεταναστεύων, ὡς τὰ περιοδικὰ πτηνὰ, τὰ ζητοῦντα ἐν μεμακρυσμέναις χώραις εὐνοϊκώτερον κλίμα καὶ αἰθμόσφαιραν, ἣν δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τοῖς παράσχη ἡ χώρα, ἐν ἣ τέως κατόκουν. Σήμερον τὰ πάντα τείνουσι πρὸς τὴν κατὰ μέρος τῶν πολέμων καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν συστήματος, θέτοντος τέρμα εἰς τὰς βιαίαις κρίσεις· ἡ δὲ πρόδος τελεῖται συνεχῶς καὶ ταχέως δι' ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον εἶδος, διότι οἱ λαοὶ ἀμοιβαίως διδάσκονται καὶ ὑποστηρίζονται· οὕτω τὴν καλύβην τοῦ ἀγρίου διεδέχθη τὸ ἄστυ, τὸ ἄστυ ἡ πατρίς, καὶ τὴν πατρίδα ἡ ἀνθρωπότης.

Ἡ ἀνθρωπότης λαμβάνει διαφόρους φάσεις ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς ἐξελίξει· ταύτας ὁ Σαιν-Σίμων ἀποκαλεῖ ἑτοχὰς, διακρινῶν εἰς ὀργανικὰς καὶ κριμακὰς· ἐν ταῖς πρώταις, τὰ πάντα τείνουσι πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος· ἐν ταῖς ἑτέραις, ἕκαστος ἀπομονοῦται· παρὰ ταῖς μὲν, ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀργανικοῦ σώματος προσεγγίζουσιν ἀλλήλα, συνδέονται, ὀργανοῦνται, παρὰ ταῖς δὲ, ἡ διάλυσις καὶ ὁ θάνατος παρίστανται καθ' ἑκάστην προσεχέστεραι, μέχρις ὅτου σπέρμα τι ἐπέλθῃ ἔρωτος διὰ ν' ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ συνενώσῃ στερεώτερον εἰπερ ποτὲ τὰ ὑπὸ τρυμερῆς κρίσεως διασπασθέντα μέλη τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Αἱ ἱστορικαὶ αὗται ἐποχαὶ παρέστησαν ἰδίως δις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ: τὸ πρῶτον ἀναπτύσσεται τις κοινωνικὴ τάξις ἀτελής, καθὼ μὴ παγκόσμιος, προσωρινή, καθὼ μὴ εἰρηνική, τὸ δὲ δεύτερον, ἡ ἀρχαία τάξις ἐπικρίνεται, προσβάλλεται, καταστρέφεται, μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν νέα ἀρχὴ τάξεως ἀποκαλύπτεται εἰς τὸν κόσμον. Πρὸς πλείονα κατανόησιν τῆς νέας ταύτης ἀπόψεως τῆς ἱστορίας, ὁ Σαιν-Σίμων παρέχει τὴν εἰκόνα

τοῦ πολιτισμοῦ, ὃν μᾶλλον τῶν ἄλλων γινώσκουμεν, καὶ μεθ' οὗ ἀπ' εὐ-
θείας συνδεόμεθα. Ἡ νεωτέρη κοινωνία, ἀνταρκεῖται ὑπὸ τῶν ἐλληνικῶν
καὶ ρωμαϊκῶν πραγμάτων, μάρτυς τῆς καταπτώσεως τοῦ καθολικισμοῦ
καὶ αὐτῆς τῆς χλιδρότητος τῆς μεταρρυθμίσεως, βλέπει προφανῶς δύο
κριτικὰς περιόδους ἐν δικστήματι εἴκοσι τριῶν αἰώνων : 1ον τὴν χωρίζου-
σαν τὸν χριστιανισμόν ἀπὸ τῆς πολυθείας, τουτέστι τὴν ἀρχομένην ἀπὸ
τῆς ἐμφανίσεως τῶν πρώτων Ἑλλήνων φιλοσόφων μέχρι τῆς διδασχῆς
τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ δεύτερον, τὴν χωρίζουσαν τὸ δίδαγμα τοῦ καθολι-
κισμοῦ ἀπὸ τοῦ μέλλοντος, καὶ περιλαμβάνουσιν τοὺς τρεῖς τελευταίους
αἰῶνας, ἀπὸ τοῦ Λουθήρου μέχρι τῆς σήμερον. Αἱ δὲ εἰς τὰς κριτικὰς
ταύτας ἐποχὰς ἀνταποκρινόμεναι ὀργανικαὶ εἶνε: πρῶτον, ἡ τῆς ἐλλήνη-
κῆς καὶ ρωμαϊκῆς πολυθείας, ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῆς ἀκμῇ, μέχρι τῶν
αἰώνων τοῦ Περικλέους· καὶ τοῦ Αὐγούστου· καὶ δεύτερον, ἡ περίοδος, καθ'
ἣν συνηντήθησαν μετὰ τῆς πλείστης δυνάμεως καὶ λαμπρότητος ὁ καθολι-
κισμὸς καὶ ὁ τιμαριωτισμὸς, καὶ ἦτις, ὑπὸ μὲν τὴν θρησκευτικὴν ἀπο-
ψιν, περατοῦται εἰς Λέοντα τὸν Δέκατον, ὑπὸ δὲ τὴν πολιτικὴν, εἰς Λου-
δοβίκον τὸν Δέκατον τέταρτον.

Ἐν τῷ ἱστορικῷ παρελθόντι ἡ κοινωνικὴ ἐνότης ἦτο δυσχερεστάτη,
εἰμὴ ἀγνωστος. Ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν λαῶν ἄρχον δόγμα ἦτο ὁ ἀντα-
γωνισμὸς καὶ ὁ πόλεμος· ἡ φυσικὴ βία ἔδιδε τὸν νόμον διὰ τῆς ἐκμεταλ-
λεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δοῦλος ἵσταται ἐκτὸς τῆς
ἀνθρωπότητος, οὐ μόνον καταδικασμένος εἰς ἀθλιότητα, εἰς τὰ φυσικὰ
δεινὰ, ἀλλ' εἰσέτι εἰς αὐτὴν τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀποκτῆνωσιν·
οὔτ' ὄνομα ἔχει, οὔτε περιουσίαν, οὔτε ἠθικοὺς δεσμοὺς, οὔτε κοινωνικὰς
σχέσεις, οὔτε θρησκευτικὴν ὑπαρξίν· ἀλλὰ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, προ-
κηρύττοντος τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδελφότητα, ἐ-
πέρχεται μετατροπὴ σχέσεων τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, οὐσιωδῶς
δὲ βελτιοῦται ἡ κατάστασις τῆς τάξεως ταύτης· οὕτως ὁ δουλοπάροικος
δὲν εἶνε πλέον ὁ δοῦλος, ἡ ἀμεσὸς περιουσία, λαμβάνει μερίδα τινὰ
τῆς ἐργασίας του, ἔχει οἰκογένειαν, ἡ δὲ ὑπαρξίς αὐτοῦ προστατεύεται
ὑπὸ τοῦ ἀστικού νόμου, ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ· ἀλλὰ καὶ
αὕτη ἡ κατάστασις εἶνε προσωρινή· ὁ δουλοπάροικος ἀποσπᾶται τῆς γῆς
καὶ δύναται νὰ ἐκλέξῃ τὸν κύριόν του· εἰ καὶ ὑπόκειται δ' ἔτι εἰς τινὰς
ἐλαττώσεις, οὐχ ἦττον ἢ προσωπικὴ αὐτοῦ κατάστασις ὁσημέραι βελ-
τιοῦται, ἡ ἐλευθερία καθιεροῦται ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἡ ἐκμετάλλευσίς τοῦ
ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐλαττοῦται, ἀπασαὶ δὲ αἱ ἀνθρώπιναι
δυνάμεις ἀναπτύσσονται ἐπὶ μᾶλλον ἐν τῇ εἰρηνικῇ αὐτοῦ διευσθύνσει.

Ἐπὶ τὰς νέας ταύτας ἀρχὰς ὁ μεταρρυθμιστῆς πραγματεύεται τὸ
ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας, ἧς τὴν μεταρρύθμισιν φρονεῖ ὡς τὸ πρῶτον μέ-
λημα τῆς νέας ταύτης ὀργανικῆς περιόδου.